

Različni modeli, izkušnje in pristopi k izvajanju razširjene odgovornosti proizvajalcev – vpliv na eko-dizajn

Konferenca MOVECO

Razširjena odgovornost proizvajalcev kot orodje, ki podpira krožno gospodarstvo

Antonija Božič Cerar,

Služba za varstvo okolja GZS

Ljubljana, 22. februar 2017

Razširjena odgovornost proizvajalcev

je strategija, ki ima cilj zmanjšati celokupen vpliv proizvoda na okolje s tem, da razširja odgovornost proizvajalca za proizvod skozi ves življenjski krog proizvoda, še posebej potem, ko ga potrošnik zavrže, s poudarkom na vračilu iztrošenih proizvodov proizvajalcu, reciklažo in odgovornost za končno ravnanje z odpadkom.

Sheme ROP in družbe

- **ROP sistem** ali **scheme** (načrt ravnanja): Vsak sistem, ki ga vzpostavi eden ali več proizvajalcev, da bi uveljavil načelo razširjene odgovornosti. Sistem je lahko individualen, ko proizvajalec postavi lasten sistem ali kolektiven, ki združuje več proizvajalcev
- **Družba za ravnanje z odpadkom**: Pravna oseba, ki v imenu kolektivnih shem izvaja načelo razširjene odgovornosti proizvajalca v njihovem imenu.

ROP v zakonodaji EU

- **prvi odstavek 8 člena krovne direktive o odpadkih (2008/98/EC):**

Države članice lahko za namene ponovne uporabe ter preprečevanja nastajanja, recikliranja in drugih načinov predelave odpadkov sprejmejo zakonodajne in druge ukrepe, s katerimi zagotovijo, da za vse fizične ali pravne osebe, ki poklicno razvijajo, proizvajajo, izdelujejo, obdelujejo, prodajajo ali uvažajo proizvode in ravnaajo z njimi (proizvajalec proizvoda), velja razširjena odgovornost

- **drugi odstavek 8 člena krovne direktive o odpadkih (2008/98/EC):**

Države članice lahko sprejmejo ustrezne ukrepe za spodbujanje zasnove proizvodov, da bi zmanjšali njihove vplive na okolje in nastajanje odpadkov med proizvodnjo in poznejšo uporabo proizvodov ter zagotovili, da se predelava in odstranjevanje proizvodov, ko postanejo odpadki. Takšni ukrepi lahko med drugim spodbujajo razvoj, proizvodnjo in trženje proizvodov, ki so primerni za večkratno uporabo, ki so tehnično dolgotrajni in ki so potem, ko postanejo odpadki, primerni za ustrezno in varno predelavo ter okoljsko sprejemljivo odstranjevanje

Člena 8 in 8a – nov predlog

- 8: Sheme razširjene odgovornosti proizvajalcev
 - Operativne in finančne obveznosti proizvajalcev
 - Proizvodi primerni za večkratno uporabo, ki so tehnično trajni, ko postanejo odpadki so primerni za pripravo za ponovno uporabo in recikliranje, ob upoštevanju celotnega življenjskega cikla proizvoda
- 8a: minimalne zahteve za sheme ROP (družbe ravnanja)
 - Jasno opredeljene vloge in odgovornosti proizvajalcev, družb ravnanja, zasebne in javne izvajalce dejavnosti ravnanja z odpadki, lokalne oblasti, izvajalce priprave na ponovno uporabo
 - Kakovost podatkov, transparentnost finančnih in snovnih tokov
 - Jasno določen obseg delovanja z vidika geografske pokritosti, proizvodov in materialov,
 - Pokritost celotnih stroškov
 - Neodvisen nadzorni organ (clearing house), če več izvajalcev/družb zagotavlja RO v imeni proizvajalcev
 - DČ morajo zagotoviti komunikacijsko platformo za vse deležnike

Kaj so celotni stroški?

- Stroški dejavnosti ločenega zbiranja, sortiranja in predelave, ki so potrebne za izpolnjevanje ciljev ravnanja z odpadki, ob upoštevanju prihodkov iz ponovne uporabe ali prodaje sekundarnih surovin iz teh proizvodov,
- Stroški zagotavljanja ustreznih informacij imetnikom odpadkov, osveščanje, tudi akcije za preprečevanje smetenja (litter),
- Stroški poročanja
- Stroški izvajanja nadzora (revizije, neodvisnega nadzornega organa, ukrepi proti „free rider-jem“, itd.).
- ...

Vrste shem razširjene odgovornosti proizvajalcev

- Obvezne
 - EU direktive (EOE, OEE0, IV, BA)
 - Države članice (odpadne gume, zdravila, sveče....)
- Prostovoljne
 - redke

IN

- Individualne –proizvajalec sam izpolnjuje zahteve ROP
- Kolektivne- proizvajalci skupaj izpolnjujejo zahteve ROP, sistem upravlja družba
- Ena ali večje število družba lahko izpolnjuje zahteve ROP v imenu proizvajalcev glede na skupino proizvodov/odpadni tok

Table 1: Overview of all existing EPR schemes in the EU-28 in 2013

MS	Batteries	WEEE	Packaging	ELV	Tyres	Graphic paper	Oils	Medical waste, old/unused medicines	Agricultural film	Other
AT	X	X	X	X	X	X	X	X		
BE	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Disposable plastic kitchenware; photo-cher
BG	X	X	X	X	X					
CY	X	X	X	X	X	X	X			
CZ	X	X	X	X						
DK	X	X	Δ	X	X	X				
EE	X	X	X	O	X			O		
FI	X	X	X	X	X	X		X	X	
FR	X	X	X	X	X	X		X	X	Fluorinated refrigerant fluids; pharmaceuti lubricants; textiles; infectious healthcare w furniture; dispersed hazardous waste; pla protection product packaging and unused pro fertiliser and soil amendment packaging; see plant packaging; mobile homes; office equip ink cartridges
DE	X	X	X	O			X		X	
GR	X	X	X	X						
HU	X	X	Δ	X	Δ					
IE	X	X	X	X	X				X	
IT	X	X	X	X	X				X	
LV	X	X	X	X	X	X	X			
LT	X	X	X	X	X	X				
LU	X	X	X	X						
MT	X	X	X	N/A						
NL	X	X	X	X	X	X				Window panes
PL	X	X	X	X	X		X			Packaging of medical waste, old medicin packaging of phytopharmaceuticals
PT	X	X	X	X	X		X	X		
RO	X	X	X	O						
SE	X	X	X	X	X	X		X	X	
SK	X	X	X	X	X	X				
SI	X	X	X	X	X		X	X		Waste from hazardous pesticides; graveside c
ES	X	X	X	X	X		X	X	X	
UK	X	X	X	X						
HR	X	X	X	X	X		X	X		Waste containing asbestos
Total	28	28	27	27	20	11	10	10	8	
X EPR scheme O Takeback obligation but no PRO Δ Product fee legislation / Governmental fund										

Vir:
http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/target_review/Guidance%20on%20EPR%20-%20Final%20Report.pdf

Izvajanje

- sprejemanja iztrošenih proizvodov
 - kavcije/vračila
 - plačilo za ravnanje z odpadki ob nakupu
 - kombinacijo naštetih
-
- Trgovanje s kuponi(ZK), država igra vlogo družbe za ravnanje

Upravljanje

- Monitoring in nadzor/administracija?
 - Neodvisna organizacija, ki skrbi, da imajo med sabo konkurenčne družbe ravnanja enakopravna pogoje na trgu
 - Free riders: Proizvajalci, ki finančno ne prispevajo v sistem ravnanja, a imajo od sistema korist
- Podporni in komplementarni ukrepi
 - Sheme plačaj kolikor odvržeš (pay-as-you-throw)
 - dajatve (odlaganje, proizvod, odpadek...)

Prednosti & slabosti različnih sistemov ROP

Individualne

Osrednji proizvajalec na trgu, ki sprejema odslužene proizvode,
Originalni proizvajalec sprejetih proizvodov, ki ima vpliv na njihovo zasnovo
Ugodni učinki na okolje
Primeri: Electrolux, Fujitsu, HP, Sony in Samsung

Neenakopravni pogoji na trgu

Novi proizvajalci si težko izborijo vstop na trg
Neugodne razmere za MSP, zaradi prevlade enega podjetja na trgu, MSP nimajo koristi od ekonomije obsega

Kolektivne

Ekonomija obsega
Manjši stroški
Delitev tveganja
Manj „free rider-jev“
Manjše administrativne obremenitve
Poenostavljeno poslovanje

Ni jasnih spodbud za eko-dizajn, stroški se porazdelijo med vse enako, povprečje

Table 5.3. Modulated PRO fees in France, 2015 – Packaging, electronic and electrical appliances and graphic paper

Packaging: Eco-Emballages – rates 2015	
Fee reduction of 10%	Paper/cardboard packaging with more than 50% of recycled content
Fee increase of 50%	Glass packaging with ceramic cap Paper/cardboard Packaging for liquids with less than 50% of fibres Reinforced paper/cardboard packaging PET bottles that contain PVC or silicones with density more than 1
Fee increase of 100%	Non-recyclable packaging materials, e.g. ceramics
Fee reduction of 8%	Packaging that carries specific sorting instructions for consumers Applies to producers that organize additional prevention campaigns
Fee reduction of 8%	Weight reduction of more than 2% without changing the packaging material or function Volume reduction of more than 2% without changing the packaging material or function Applies to companies that develop rechargeable packaging
Electronic and electrical appliances: Eco-Systèmes – rates 2015	
Fee increase of 20%	Vacuum cleaners with brominated flame retardants (EUR 0.5 instead of EUR 0.42 per unit) Portable computers with brominated flame retardants (EUR 0.3 instead of EUR 0.25 per unit) TV with brominated flame retardants (depending on the unit weight: > 25 kg: EUR 8 instead of EUR 6.67 > 13 kg: EUR 4 instead of EUR 3.33 > 7 kg: EUR 2 instead of EUR 1.67 < 7 kg: EUR 1 instead of EUR 0.83)
Fee increase of 100%	Mobile phones without a standardised charger (EUR 0.01 instead of EUR 0.02 per unit)
Electronic and electrical appliances: Récyllum – rates 2015	
Fee reduction of 20%	LED Lightning (EUR 0.12 instead of EUR 0.15 for conventional lightning bulbs) owing to the absence of mercury and the long life cycle
Graphic paper: Ecofolio – rates 2015	
Fee reduction of 10%	Publications with more than 50% of recycled content (EUR 47 instead of EUR 52 per tonne)
Fee increase of 5%	Use of primary fibres from forests without eco-management labels The presence of elements that hamper the recyclability: fibre colour, inks, glue and non-fibrous elements such as varnish or plastics (cumulative presence of inhibitors can lead to a 15% fee increase, i.e. EUR 60 instead of EUR 52 per tonne)

Source: www.ecoemballages.fr/; www.ecofolio.fr/adherents/le-bareme; www.eco-systemes.fr/documents/Bareme.pdf; <http://reduction.ecoemballages.fr/catalogue/>; www.recyllum.com/enjeux/eco-conception-des-equipements/.

[cenik](#)

Nov nemški predpis za EOE v javni obravnavi /1

Odpadna embalaža, ki konča v gospodinjstvih kot komunalni odpadek mora v sistem

Izjeme SISTEM/DRUŽBA: embalaže, ki jo je možno večkrat uporabiti; embalaže za enkratno uporabo za katero se plačuje kavcija, embalaža, ki ne konča v gospodinjstvih, embalažo, ki je polnjena z nevarnimi snovmi

- SISTEM mora
 - Spodbujati uporabo materialov in kombinacije materialov, ki podpirajo reciklažo
 - Spodbujati uporabo recikliranih materialov

Nov nemški predpis za EOE v javni obravnavi/2

Panožne organizacije,

- embalaža, ki je sicer po sestavi podobna tisti v gospodinjstvih, vendar so količine večje.
- Skupna in transportna embalaža

Kavcijski sistem za embalažo z pijače, ne glede na embalažni material,(izjeme za mleko, zelenjavne in sadne sokove alkohol, embalažo <1dl ali >3l....)

Okolju prijazna zasnova – eko-dizajn

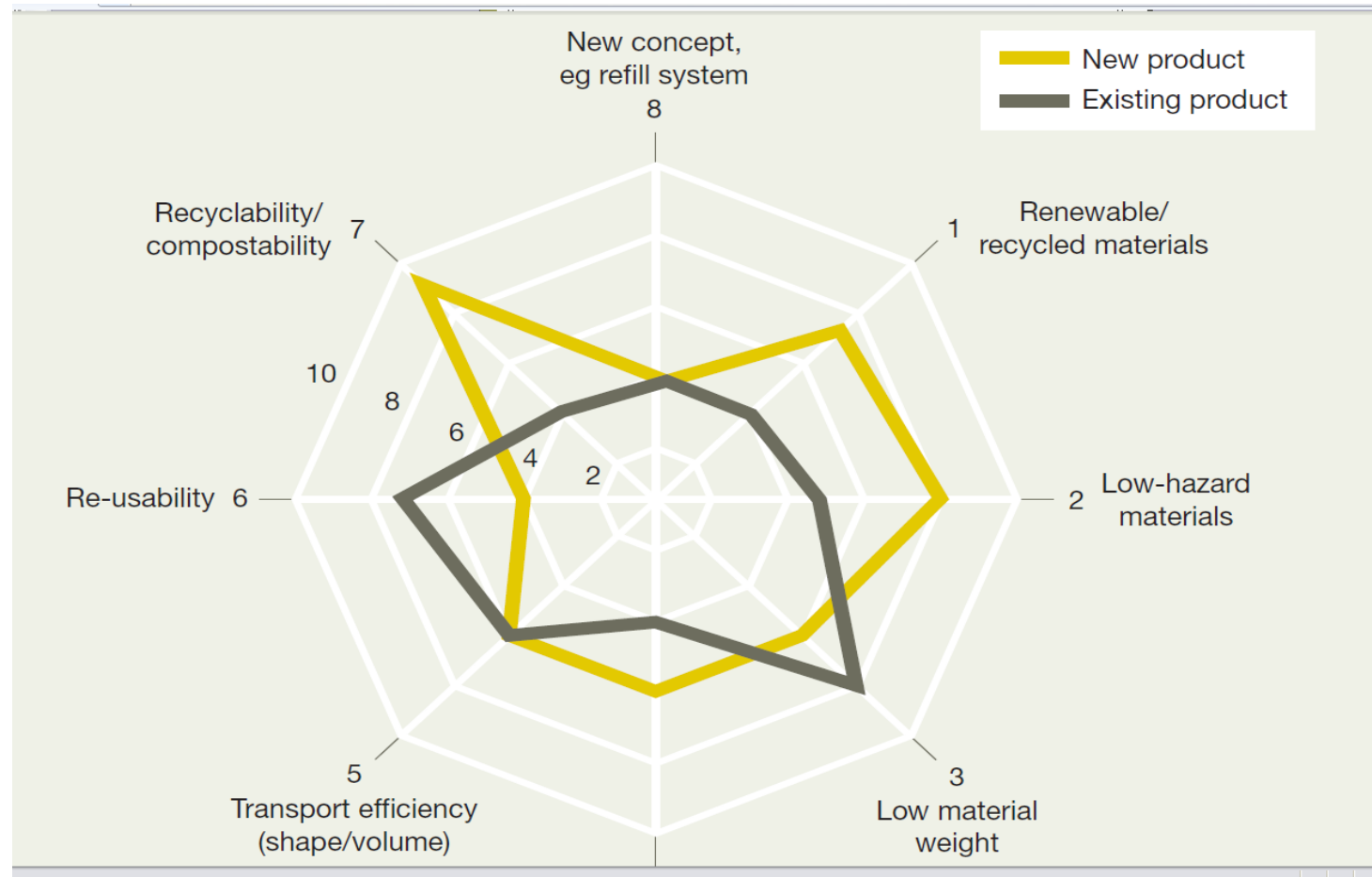
“koncept ki integrira različne vidike zasnove proizvoda s potrebami varstva okolja.” (Karlsson and Luttrup 2006)

Zasnova proizvoda: je nabor postopkov, ki preoblikujejo zakonske, tehnične, funkcijske, tržne in druge zahteve, ki jih mora proizvod izpolnjevati, v tehnične specifikacije le tega;

12 dejstev o okoljsko prijazni zasnovi

1. Naj bo trajno.
2. Popravilo naj bo enostavno.
3. Načrtuj tako, da bo možno proizvod predelati v drug proizvod.
4. Načrtuj tako, da bo možno proizvod ponovno uporabiti.
5. Uporabi reciklirane materiale.
6. Uporabi materiale, ki jih je možno enostavno reciklirati.
7. Razgradnja naj bo enostavna, reciklabilne dele od nereciklabilnih.
8. Izloči strupene/problematične dele
9. Načrtuj energetske/snovno učinkovito.
10. Preko okoljsko prijazne zasnove vzgajaj in osveščaj
11. Načrtuj čim manj odpadkov med proizvodnjo in uporabo.
12. Načrtuj proizvod tako, da potrebuje čim manj embalaže.

Izbor

Vabilo k sodelovanju!

1. Kateri okoljski vidiki eko-dizajna po vašem mnenju najbolj podpirajo prehod v krožno gospodarstvo (obkrožite največ 3 in jih točkujte od 1 do 3, pri čemer 3 točke označujejo najpomembnejšo, 2 pomembno in 1 manj pomembno rešitev)?

- Izločitev nevarnih snovi iz proizvodov / zamenjava nevarnih snovi z manj ali nenevarnimi. 2
- Snovna učinkovitost proizvoda, z bolj učinkovito izrabo surovin in zmanjšanjem teže proizvodov.
- Uporaba recikliranih materialov. 1
 - Uporabo surovin za proizvodnjo, ki so na voljo v lokalnem okolju – prehod v bio gospodarstvo
 - Enostavna in hitra razgradnja proizvoda po koncu njegove življenjske dobe
 - Zmanjšanje ogljičnega odtisa proizvoda
 - Zmanjšanje vplivov proizvoda na okolje skozi ves življenjski cikel proizvoda
- Proizvodnja trajnejših proizvodov/komponent (daljša življenjska doba) 3

Hvala za pozornost!

Vrečke za kruh

odpadek